

17 januari 2023

Dag van het Jodendom

Week van gebed voor de eenheid van Kerken en Christenen

I. Inleiding

In 2007 hebben de Nederlandse bisschoppen besloten tot de instelling van een jaarlijkse *Dag van het Jodendom*. Deze dag vindt jaarlijks plaats op 17 januari, de dag vóór het begin van de *Internationale Bidweek voor de Eenheid*. Deze plaatsing is van symbolische betekenis. De dialoog van christenen met Joden – onze oudste broer -zal ook de eenheid tussen christenen kunnen bevorderen. Alleen wanneer wij ons steeds meer bewust worden *van de wortel die ons draagt* (Rom. 11,18), kunnen christenen de in Jezus Christus geschonken liefdeseenheid bereiken.

De dag van het Jodendom dient een stimulans te zijn om het hele jaar door met Joden en hun traditie in gesprek te gaan, om samen te *lernen*, om samen met hen – in gelijkwaardigheid – te werken aan de humanisering van onze mensenwereld, door gerechtigheid te doen en vrede te stichten op onze zuster moeder aarde.

In 2023 is de Dag van het Jodendom in de Rooms-Katholieke Kerk op 17 januari 2023 (helaas niet voorafgaande aan de *Internationale Bidweek voor de Eenheid*: 15-22 januari 2023).

II. Sterke Vrouwen

Het jaarthema is *Sterke Vrouwen*.

Wij kennen waarschijnlijk allemaal het begin van Spreuken 31,10-31: *Een sterke vrouw, wie zal haar vinden?* In het Jodendom begint met deze tekst de huisliturgie op de sjabbatavond. De katholieken kennen hem vooral als Schriftlezing bij de uitvaart van een overleden vrouw. Maar de Bijbel kent veel meer teksten waarin vrouwen de hoofdrol spelen – als raadgever, probleemoplosser, moeder, dochter, profeet, leerling, steunpilaar, overlever, verantwoordelijke leider en redder van bedreigde levens, denk aan bijvoorbeeld Debora, Jaël en Abigail

Over die vrouwen en andere vrouwen uit de Joodse en christelijke tradities gaat deze Dag van het Jodendom. Ter herkenning en inspiratie voor vrouwen en mannen.

Exemplarisch voor al deze prachtvrouwen geef ik een uitleg van **Spreuken 31,10-31**.

In het boek Spreuken – behorend tot *De Geschriften* – dat op naam van de wijze koning Salomo staat (1,1), staat de wijsheid centraal. Deze ambachtelijke ervaringswijsheid is een leidraad voor en een verdieping van het dagelijks leven. Deze wijsheid wordt bezongen als *Vrouw Wijsheid* (1,20) en ontspringt aan een diep ontzag voor JHWH: *Het begin van alle kennis is ontzag voor JHWH* (1,7; 31,30).

Het loflied op een krachtdadige vrouw vormt het slot van Spreuken. Het is niet een lofzang op een degelijke huisvrouw, maar op – het een sluit het ander niet uit! – een prachtige zelfstandige vrouw, een gelijkwaardige van haar man, echt een hulp tegenover hem (Gen. 2,23). Haar kwaliteiten worden in dit alfabetisch geordend gedicht van A tot Z bezongen.

Zij is sterk, edel, dapper, krachtig, vermogend, waardevol en een krans voor haar man (31,10; 12,4), meer waard dan kostbare edelstenen. Haar man, die in de stadspoort recht spreekt en een groot aanzien geniet, kan volledig op haar bouwen. Hij heeft profijt van haar en bejubelt haar (31,11-12.23.28). Zij is niet de vrouw van een aanzienlijk man, maar haar man is de echtgenoot van een vrouw in aanzien.

Zij wordt niet bejubeld vanwege haar vele kinderen (Ps. 18,3), maar haar kinderen prijzen háár (31,28). Zij geeft op een voortreffelijke wijze leiding aan haar huisgezin (31,15.27). Met

vreugde spint en weeft zij en vervaardigt kleding en gordels voor haar gezin en verkoopt deze ook aan kooplui (31,18.24).

Zij is een bekwame ondernemer die uit verre streken inkoop, akkers koopt en wijngaarden aanlegt (31,14vv). Bovendien is zij wijs en geeft zij liefdevolle lessen. Zij is een ruimhartige vrouw die oog heeft voor de tranen van de behoeftigen die zij van harte ondersteunt (31,20). Van de vroege ochtend tot de late avond is zij in de weer, *niets doen is haar onbekend* en de dag van morgen ziet zij lachend tegemoet.

Uit haar verschijning spreken kracht en waardigheid, terecht zingt haar man haar toe: *Er zijn vele sterke vrouwen, maar jij overtreft ze allemaal!* Zo'n wijze vrouw is een gave van JHWH.

Zij kan een prachtige vrouw zijn en dit allemaal met vreugde doen, omdat zij leeft vanuit een diep ontzag voor JHWH, daarom wordt zij geprezen en wordt haar toegewenst: *Moge zij de vruchten plukken van haar werk, mogen haar daden worden geprezen in de poorten!* (31,30v).

Deze wijze vrouw verpersoonlijkt de Wijsheid zelf, daarom vormt Spreuken 31,10-31 een inclusio met Spreuken 1-9, waarin Vrouwe Wijsheid wordt bezongen, wijsheid die waardevoller is dan koralen (3,13vv; 31,10). Volgens Jezus Sirach is de ware wijsheid niets anders dan de Tora: *Dit alles ligt besloten in het verbondsboek van de allerhoogste God, de Tora, die Mozes ons heeft gegeven als bezit voor Jakobs gemeenschap* (vgl. Bar. 4,1) In deze lijn is de prompte vrouw ook een verpersoonlijking van de Tora. Een midrasj bij Spreuken 31,10 zegt het zo: *Een vrouw van kracht – dat is de Tora, die in het binnenste van het binnenste was, maar Mozes was waardig haar voor Israël te doen afdalen.*

In de Joodse traditie wordt de Tora als bondgenoot van Israël gezien, die met vreugdevolle liefde wordt bejegend, de Tora is de bruid van Israël. De krachtdadige vrouw komt dus heel dicht in de buurt van God zelf. Daarom wordt Spreuken 31,10-31 thuis aan het begin van de sabbatviering gereciteerd.

Deze prachtige vrouw, die een teken is van de Sjechina, van Gods (vrouwelijke)goddelijke aanwezigheid, zij verwijst naar God die dag en nacht in vreugde in de weer is om ons te laten delen in zijn liefde en in zijn leven.

Een sterke vrouw, wie haar vindt, is echt gezegend!

Voor verdere informatie verwijst ik naar: <https://dagvanhetjodendom.nl/>.

III. Internationale Week van het gebed voor de Eenheid

Van 15 tot en met 22 januari 2023 heeft de jaarlijkse Week van het gebed voor de Eenheid plaats. Het thema is: *Leer goed te doen; zoek het recht, houd tirannen in toom, kom op voor wezen, sta weduwen bij* (Jes. 1,17). Over het verband met de Dag van het Jodendom heb ik boven al gewezen.

Voor verdere informatie verwijst ik naar: <https://www.weekvangebed.nl/>.

IV. Johannes Kardinaal de Jong: postuum geëerd

De Israëlitische ambassadeur Modi Ephraïm reikte op maandag 19 september 2022 de onderscheiding *Rechtvaardige onder de Volkeren* postuum uit aan kardinaal Johannes de Jong (1885-1955). In de oorlogsjaren leidde de oud-hoogleraar uit Ameland het katholiek-kerkelijk verzet tegen de bezetter. In die jaren was De Jong aartsbisschop van Utrecht. Hij was de eerste gepromoveerde academicus in die positie. De huidige kardinaal Wim Eijk diende in 2017 een aanvraag in bij Yad Vashem voor een onderscheiding op grond van de

verzetsdaden van De Jong, die na grondig onderzoek begin dit jaar verleend werd. [NIW 47, 16 september 2022, 157, 8]

Vanwege zijn verzet tegen het nationaalsocialisme, de naziterreur en de bezetter, én zijn opkomen voor de Joden, creëerde paus Pius XII aartsbisschop De Jong tot kardinaal. Hij was heldhaftig en behoudend. Hij ging niet in op het aanbod van de bezetter om niet te protesteren en zo de katholiek gedoopte Joden te vrijwaren van deportatie. In juli 1942 tekende aartsbisschop De Jong protest aan en als gevolg daarvan werd ongeveer een kwart van de katholiek gedoopte Joden (zo'n 200 personen, onder wie Edith Stein) weggevoerd naar concentratiekampen. Ook riep hij katholieke agenten op om niet mee te werken aan de deportatie van de Joden. Zijn motivatie was o.a.: *Ik geloof vast dat ieder mens geschapen is in het beeld en als gelijkenis van God; daarom heeft ieder mens recht op respect en menswaardigheid.* Hij kon niet anders, vond hij zelf. Het verzet van aartsbisschop De Jong blijft indrukwekkend. Dit verhaal over kardinaal De Jong is goed te gebruiken op ke Dag van het Jodendom.

Literatuur

Henk van Osch, *Kardinaal De Jong, Heldhaftig en behoudend*, Amsterdam 2016
NIW 47, 16 september 2022, 157, Amsterdam

Henk Janssen OFM